

lító birodalom szokásaihoz és életmódjához. Homokország sajátos népének egyszerű életét éli és egymásután fölfedezi, meglátja annak hivalkodás nélkül való szépségeit.

Nemcsak szemléli Homokország életét, hanem egészen elmerül benne s annak minden mozzanata a maga lírikus lényének eleven tényezőjévé hatalmasodik. Ezért nem válik pusztá leírásá Homokország jellemző életének, ember, állat vagy növényalakjainak rajzai körül egyetlen egy sem, hanem az író melegséget sugárzó lelkétől mindegyik megkapó lírává színesedik. Éppen az teszi Móra könyvét tökéletes hatásúvá, hogy benne a legfinomabb részletekig elmélyedő élelátás realizmusa nagy, egybefoglaló bíraisággal olvad harmonikus egységbe. Írásművészetének ez a sajátása Petőfi leíró költészetére emlékeztet. Legjellemzőbb sajátása a minden emberit szeretettel megértő, meleg csillogású humor. Ettől nyerne a szürke homok emberei, állatai és növényei színes, egyéni életet.

Megismerkedünk Habival, akit azért tartanak a tanyai fogadóban, mert fabulás ember és a kijáró városi urakat elmulattatja bolond beszédével. A fák is elvonulnak előltünk, miközben az író avatott bemutatása föltárja számunkra egyéniségük és jellemük titkait. Az érett kalászkok zizegése csodálatos szépségű himnuszba olvad össze a pity-palatty szavával és a fák suttagásával. A méhekről, darázsról és bodzáról való könnyed csevegés példa rá, hogy jelentéktelen kisísegek is jelentőségét nyernek Móra vonzó előadásában. Meghatóan kedves emléket állít a költő az erdésznek, aki „erdőket ültetett a homokba és arca verejtékével kertet csinált a sívó kopárból“. A homoki „szülék“től azt is megtudjuk, hogy „hüvelyk-pici“ nevű szikracsillag addig ugrál a „Döncő szekérjibe“ fogott középső csillag-ökörre, míg egyszer csak rajta marad s akkor vége lesz a világnak. A kincsásás motívuma is új életet nyer előadásában. Az édesanyai szeretet poétikus szépségű rajza bontakozik elő „A jó Isten kenyérsütőgépjéhez“ c. bájos meséből. Kitűnő leírását olvassuk a homokpusztai viharának és a „Proelia ventorum“ c. rajzban, amelynek élő főszereplője megint csak Habi, aki furfangos módon menekül meg a bőrigázástól.

Ilyen és ezekhez hasonló rövid leírásokból, mintmegannyi finoman kicsiszolt mozaik-darabból, alakul ki Móra Ferenc könyve nyomán boldog Homokország romlatlan, egyszerű életének megkapóan színes képe. Az egyes mozaikdarabok magukban véve is hiánytalan tökéletességűek, de azonfelül tárgyi és hangulati szerves összefüggésben is vannak egymással. A kis gyűjtemény a homok költészetéből fakadó gyönyörű ciklus, kristályos, szép magyar prózában írva.

A könnyed költői stílus és az állandóan fel-felcsillanó humor színes fátyla mögül nemcsak az érdekes motívumok sokasága bontakozik elő, hanem az író meghatóan kedves mélabúja is. Szerencse, hogy ez a mélabú nemigen okoz fájdalmat, hiszen a humor mindent meggyógyít. Azonban azt a kiküszöbölhetetlen tragikumot, amely a természetes élethől kiszakadt kultúrember életében latens tényezőként kétségkívül megvan, megkapó igazsággal érezeti. Ez a csendes tragikum abban a szüntelen vágyódásban nyilvánul, amely többé-kevésbé minden városi embert vonz vissza a maga Homokországába. Ezt érzí Móra Ferenc különös erővel, valahányszor elmereng a természet jelenségein! Ennek hatásaként eltörpül sok nagyinak hitt jelensége a világ folyásának és különös jelentőségét nyernek alig észrevehető mozzanatai az egyszerű lények világának. A dolgok mértéke megváltozik s az élet mindenek fölött való szépsége harmonikus egységbe foglalja a kis és nagy dolgokat.

Mindezekből természetesen következik, hogy valami csodálatos nyugalom szélesendje támad azok lelkében, akik szívesen tudják Móra Ferencet Homokország puha ösvényén követni. Ez a lelki szélesend pedig mindenkire nagy áldás manapság, amikor nemzeti, társadalmi és egyéni válságok vihara zúg felettünk.

Gulyás Sándor.

Ismeretterjesztő könyvek. (Bene Lajos: A magyar falu társadalma. Hegyaljai Kiss Géza: Lorántfy Zsuzsána fejedelemasszony. Schmidt József: Ázsia világossága.)

Bene Lajos maga mondja könyvében, hogy a magyar faluról alkotott felfogásunk, minden a faluval való ezerféle kapcsolatunk ellenére is, nagyon irodalmi. A faluval szinte mindig ellenséges érzülettel szembenálló

város számára egy darabig a népszínmű propagálta a maga szalon-parasztját, az újabb időben pedig a naturalista regény kényszerítette ránk a falusi emberállat képzetét. A valóság így mindenképen elsiklott előlünk s a falu idegen és alapszámban ismeretlen maradt számunkra. Pedig az érdeklődés megvan iránta, sőt ez az érdeklődés néha kifejezetten a felfedezés jellegét igényli magának, jelezvén azt, hogy a magyar falu megismerésének új fejezetéhez jutottunk el és remélhetjük, hogy ez az újabb megismerés számottevő eredményeket fog a falu számára hozni.

Hogy ezekre az eredményekre mennyire szüksége van a magyar falunak, azt az előbb említett szerző könyve, *A magyar falu társadalmi mutatja*. Igen biztos és részletes látással megírt könyv, mely a magyar falu lakosságát igyekszik különféle életviszonyaiban bemutatni. Éppen éles látása által sikerült neki, hogy észrevegye azokat az értékeket, melyeknek letéteményese a magyar falu, de ugyanezek ezért fel tudja tárni azokat a hiányokat és visszáságokat is, melyek nemcsak hogy újabb értékek kialakulását teszik lehetetlenné, hanem még a meglévők fennmaradását is veszélyeztetik. Folyamatos, világos nyelven megírt fejezetekben vonultatja elénk a magyar falu szociális tagozottságát, közigazgatását, műveltségi viszonyait, a falusi nép családi életét, sajátos életformáit. Minden során érzik a szerző objektív tárgyiaszeretete s nem egy helyen igen egészséges reformterveket is hangoztat. Látja azonban azt is, hogy maguk a reformok nem elegendők a falu lelkében élő értelmes erők kibontására. emberekre van szükség, kik elélté tudják varázsolni a paragrafust. A pap, tanító, jegyző és a földbirtokos munkássága itt válik döntően fontossá a falu életére. Bene Lajos teljesen tudatában van ennek s munkájának az a fejezete, mely a falu vezetésére hivatottakkal foglalkozik, egyike a legsikerültebbeknek.

Hegyaljai Kiss Géza a szeretetet nagyasszonyának, *Lorántfy Zsuzsána fejedelemasszony*nak arcképét rajzolta meg munkájával. Nem ő az első, aki erre vállalkozott, hiszen Lorántfy Zsuzsánának a múlt század

óta már több életírója akadt, sőt alakja kis mértékben a népirókat is megihlette, de Kiss Géza mindenestre új hangot vitt ebbe az együttesbe: a rajongó lelkesedés hangját. A széles milieu-rajz alapzatára állítja fel a nagy fejedelemasszony szobrát, de ez a szobor él, mert megelkesíti a könyv írójának csodáló szeretete, de főként Lorántfy Zsuzsánának leveleiből hozzánk beszélő lelke. A fejedelemasszony leveleiből vett és ügyesen csoportosított bő idézetek csodásan sokrétű női lelket tárnak elénk. Néha igazán alig érezzük, hogy életrajzot olvasunk, annyira drámailag jelenítő a könyv egyik-másik részlete. Itt-ott talán némi bőbeszédűség halványítja a fejedelemasszony arcképét, de a könyv egészét tekintve, megírója igen szép és köszönetet érdemlő munkát végzett.

Schmidt József „Buddha” címmel ezeltől öt évvel megjelent könyvét „*Ázsia világossága*” címen átdolgozva bocsátotta ki. Az átdolgozás az előbbi mű lényegét egyáltalában nem érintette s csupán néhány, inkább a külső elrendezésre vonatkozó változtatást hozott. Ez a könyv sem akar a buddhizmus érdekében propagandát csinálni, hanem az érdeklődő olvasót igyekszik bevezetni a buddhizmus ismeretébe. Ennél a programnál, melyet a könyv előszavában fejt ki, meg is marad írása egész folyamán. Ezzel körülbelül meg is találta azt a hangot, mely által a magyar közönség érdeklődésére számíthat, hiszen a nyugati országokban egyenesen keresztyénségpótló igényekkel fellépő neo-buddhizmus nálunk nem, vagy csak egészen elenyésző mértékben érezeti hatását. A művelt ember azonban mindenütt érdeklődik az iránt a vallás iránt, mely ötszáz millió embertársának adja meg lelki nyugalomát és életének irányító erejét. Schmidt József összefoglaló ismertetése ezt az érdeklődést bizonyára teljes mértékben ki fogja elégíteni.

K. D.

Földi Mihály: Valakit szeretni kell. Földi a régi naturalista iránykövetője, jó megfigyelő, ki sok apró részletet észrevesz és pontosan rajzol, a testiséget, az erotikumot a kelleténél jobban hangsúlyozza, de azért nem esik sok modern írónk-